

Геннадій Гапоненко,
кандидат педагогічних наук, Національний університет
оборони України імені Івана Черняхівського
ID ORCID 0000-0002-8572-4395

Наталія Гапоненко,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж
ID ORCID 0000-0002-3525-0697

Сергій Гапоненко,
Кам'янець-Подільський Національний університет
імені І. Огієнка
ID ORCID 0000-0001-7839-3869

Володимир Родіков,
кандидат педагогічних наук
Центр розмінування України
ID ORCID 0000-0002-8572-4395

ПЕРЕДУМОВИ ТА СУТНІСТЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянуто загальні вимоги Закону України щодо освіти. Визначено принципи реалізації побудови освіти в Україні, яка ґрунтується на загальнолюдських цінностях, основоположних засадах організації освітньої діяльності загалом, традиціях вітчизняної школи; враховує головні завдання, які їй необхідно вирішувати на сучасному етапі.

Вивчено досвід відомого американського професора Едгарда Дейла та бразильського педагога Пауло Фрейре і зроблено висновок, що не тільки ці, а й інші науковці провідних країн світу схиляються до думки, що необхідно впроваджувати нові підходи, засоби та на їх основі нові педагогічні технології, які б вписувались в традиційну систему навчання та сприяли якісній підготовці фахівців.

З'ясовано переваги інтерактивного навчання та основні види занять на яких можливо його реалізовувати.

***Ключові слова:** інтерактивне навчання; інтерактивні прийоми; способи інтерактивного навчання; задачі інтерактивного навчання.*

Постановка проблеми. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [1].

Реалізація принципів побудови освіти в Україні ґрунтується на загальнолюдських цінностях, основоположних засадах організації освітньої діяльності загалом, традиціях вітчизняної школи; враховує головні завдання, які їй необхідно вирішувати на сучасному етапі. Від того як буде побудований сам освітній процес буде залежати рівень розвитку окремої людини, спільноти і України в цілому, успішної інтеграції країни до європейської і світової спільноти. Вхідження освіти України в Болонський процес привело до зміни мети, принципів та призначення сучасної освіти, що в свою чергу зумовило пошук і реалізацію сучасних навчальних технологій. Знижується функціональна значущість і привабливість традиційної організації навчання, що полягає в передачі «готових» знань від викладача до того хто навчається. Отже, традиційна система освіти нині не здатна забезпечити досягнення нових освітніх результатів у межах традиційної системи навчання. З цією метою потрібні нові підходи, засоби та на їх основі нові педагогічні технології, які б вписувались в традиційну систему навчання та сприяли якісній підготовці фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи дослідження з цього приводу можемо зазначити, що в провідних країнах світу приділяють значну увагу можливості отримання якісної освіти громадянами. Серед стратегічних цілей розвитку освіти за кордоном виділяємо основні принципи освіти: неперервності, відкритості, доступності. Саме реалізація цих принципів дозволить покращити рівень освіти. Досить показовим прикладом реалізації навчання, на нашу думку, запропонований американським професор державного університету в штаті Огайо Едгардом Дейлі [2, 3].

Науковець з'ясував, що найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція – 5%, читання – 10%), а найбільших – інтерактивного навчання (дискусійні групи – 50%, практика через дію – 75%, навчання інших чи негайне застосування – 90%). Це, звичайно, середньостатистичні дані, і в конкретних випадках результати можуть бути дещо іншими, але в середньому таку закономірність може простежити кожен педагог.

Використання наочності під час лекції збільшує запам'ятовування матеріалу від 14 до 38%. Даний, освітній експеримент, проведений американськими дослідниками, з'ясував, що використання візуальних засобів під час вивчення слів на 200% поліпшує результати. Крім того, така презентація матеріалу забирає на 40% менше часу, вона посилює усну подачу матеріалу. Наочність варта не тільки сотень слів, вона утричі ефективніша за одні лише слова. Однак, використання лише зорової та слухової пам'яті недостатньо [4].

Понад 2400 років тому Конфуцій сказав: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію». Ці три прості твердження обґрунтовують необхідність використання активних методів навчання.

Всесвітньо відомий бразильський педагог Пауло Фрейре вважає, що викладання знань учителем призводить до того, що учні механічно

запам'ятовують зміст уроку. Гірше того, це перетворює їх в «контейнери» (вмістилища), в «тару», яку повинен «заповнити» учитель. Чим більше повно він заповнює посудини, тим більше кращий він учитель. Чим м'якше (лагідно) вмістилища дозволяють себе наповнювати, тим більше кращими учнями вони є. Таким чином освіта стає актом вкладення (депозитарію), в якому учні є складом (сховищем), а вчитель – вкладник (депозитор). Замість спілкування, вчитель видає офіційні повідомлення та робить внески, які учні терпляче сприймають, запам'ятовують і повторюють. Це – «банківська» концепція освіти, яка дозволяє учням отримувати, накопичувати і зберігати вклади. По правді, вони мають можливість стати збирачами або систематизаторами речей, які вони зберігають [5].

Дослідження перспектив та напрямів освітньої діяльності дає змогу стверджувати, що вона повинна бути гнучкою і динамічною та сприяти всебічному розвитку того хто навчається.

Метою статті є аналіз інтерактивного навчання, його передумов виникнення, мети та сутності, а також узагальнення результатів тестування і опитування щодо важливості інтерактивного навчання.

Виклад основного матеріалу. Ми погоджуємося з думкою процитованих і багатьох інших науковців, що вивчали, пропонували і реалізували активне, інтерактивне та інші види нетрадиційних форм навчання, які в свою чергу були спрямовані на залучення широкого загалу тих хто навчається до вивчення нових знань. Сам термін – «інтерактивний» прийшов до нас з англійської і виник від слова «інтерактив». «Inter» – це «взаємний», «act» – діяти. «інтерактивний» – означає сприяти, взаємодіяти чи знаходитися в режимі дискусії, бесіди, обговорення з будь-чим, чи з будь-ким. Отже, інтерактивне навчання – це, передовсім, діалогове навчання, під час якого здійснюється взаємодія викладача і того хто навчається.

Ще в історичному минулому відомі філософи-педагоги, а саме: А. Дістервег, Д. Дьюї, Я. Каменський, І. Песталоцці, Ж. Руссо, К. Ушинський та інші реалізували в різних формах і методах активізацію пізнавальної діяльності тих хто навчається.

Коли ми говоримо про інтерактивне навчання потрібно врахувати досвід радянської педагогіки, яка на початку ХХ століття вже широко застосовувала в освітньому процесі такі види заняття як лабораторне та бригадне навчання, які варто з впевненістю віднести до інтерактивного навчання.

Наприклад, за А. Вербицьким, активне навчання – це перехід від переважно регламентованих, програмованих, алгоритмованих форм і методів організаційно-дидактичного процесу до розвиваючих, дослідницьких, пошукових, проблемних форм проведення занять, що в свою чергу забезпечують народження пізнавальних мотивів та інтересів, умов для творчості у навчанні [6, с. 44].

На думку О. Пометун, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне та групове

навчання, співпраця), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють [7, с. 7].

Досліджуючи висловлювання науковців з цього приводу ми погоджуємось з їх думкою, що технологічно інтерактивне навчання це творчий пошук, своєрідний цікавий підхід до організації освітньої діяльності в якій навчально-пізнавальна діяльність відбувається у тісній взаємодії і саме головне активній участі в освітньому процесі тих хто навчається і викладача. Дійсно, інтерактивні прийоми та методи навчання передбачають таку організацію навчального процесу, яка унеможливорює участь того хто навчається в колективному процесі вивчення предмета, що базується на взаємодії всіх тих хто навчається в аудиторії: або кожен слухач має конкретні завдання, за які він повинен публічно відзвітувати, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед класом завдання.

Мета інтерактивного навчання – створення педагогом умов навчання, за яких той хто навчається буде опановувати нові знання та інтегруватиме їх в здобуті раніше і врешті-решт у власну компетентність в різних галузях науки. Саме це є принциповою відмінністю цілей інтерактивного навчання від цілей традиційної системи освіти.

Ми не повинні забувати, що знання необхідно буде черпати як самотійно з різних джерел, проводити їх синтез, аналіз, узагальнення так і за рахунок прослуховування інших учасників освітнього процесу. Як ми зазначали вище кожен учасник освітнього процесу здобуваючи знання буде ділитися ними з іншими на заняттях в процесі виступів, обговорень, дискусій тощо. Фактично, інтерактивне навчання, використовує такі способи проведення занять як дискусійні групи, робота в парах, ротаційні (змінювані) трійки, колоквиум, карусель, дебати, дискусія, брейн-ринг, мозковий штурм, акваріум, коло ідей, робота в малих групах, обговорення проблеми в загальному колі, ситуативне навчання, навчаючи – вчусь, ток-шоу, мікрофон та багато інших, що за своєю навчальною результативністю засвоєння нових знань – на рівні 50-90%.

Під час проведення таких видів навчальних занять досить важливо викликати інтерес до пізнавальної діяльності, перетворювати аудиторію пасивних слухачів на активних учасників освітнього процесу. Якщо викладач у своїй роботі буде використовувати активні форми та методи навчання то це важливе питання буде вирішеним саме собою. Активні форми навчання будуються на інтерактивних методах, коли існує взаємозв'язок не лише між викладачем і слухачем, а й між слухачами у навчанні. Викладач частіше виступає у ролі менеджера, інтегратора чи навіть спостерігача. Головне в такому процесі інтерактивного навчання – це педагогічна майстерність викладача, його вміння побудувати і грамотно організувати освітній процес.

При такому освітньому процесі можливо вирішити наступні завдання: розвивати комунікативні уміння і навички; тренувати емоційний контакт між слухачами; створювати атмосферу співпраці, взаємодії; відпрацьовувати

вміння та навички працювати в групі, команді, слухати і чути товариша; набувати досвід в делегуванні повноважень (обов'язків). Крім цього підвищується мотивація у кожного як до набуття нових знань, так і до можливості бути освідчено успішною людиною. Інтерактивні методи захоплюють слухачів, пробуджують в них інтерес та мотивацію, навчають самостійному мисленню та діям.

Аналіз та синтез наукових джерел надав нам змогу провести опитування та анкетування науково-педагогічних працівників щодо можливості і необхідності реалізації інтерактивного навчання. Для цього було залучено 47 респондентів. До 90% опитаних поділяють думку авторів статті і наукової спільноти щодо необхідності реалізації інтерактивного навчання в освітньому просторі і лише 10% частково згодні з нашими висловлюваннями.

Нашу статтю хочу завершити відомим висловлюванням Бенджаміна Франкліна «Tell me and I forget, teach me and I remember, involve me and I learn» (Скажи мені і я забуду, навчи мене і я запам'ятаю, залучи мене – і я навчуся).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Незважаючи на можливість вільного вибору форм, методів і способів проведення занять, створення інноваційних програм тощо, ми вбачаємо за можливе рекомендувати викладачам творчо розвиватися і використовувати у своїй педагогічній практиці все доступне різноманіття форм, методів і способів проведення занять, їх розумне і творче поєднання, імпровізацію в межах традиційної системи навчання. А тим, хто опановує нове і незвідане, не бути пасивним спостерігачем на заняттях, а активно і творчо включатись і бути учасником-творцем освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19
2. Адаптована піраміда Едгарда Дейла. URL: www.openlesson.ru/?p=16822
3. Anderson, L., Krathwohl, D. A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessin: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. – New York: Longman, 2001.
4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. : А.С.К., 2005. 192 с.
5. Фрейре П. Педагогіка пригноблених. К. : Юніверс, 2003. 168 с.
6. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе : контекстный подход : метод. пособие. М. : «Высшая школа», 1991. 207 с.
7. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К. : А.С.К., 2007. 144 с.

REFERENCES

1. Pro osvity: Zakon Ukrainu vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Golos Ukrainu. 2017. 27 veresny. (№ 178-179). Available at : zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (in Ukrainian).
2. Adaptovana piramida Edgarda Deyla. Available at : www.openlesson.ru/?p=16822 (in Ukrainian).
3. Anderson, L., Krathwohl, D.A. (2001). Taxonomy for Learning, Teaching and Assessin: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. [A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessin: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives] New York: Longman/

4. Pometyn, O., Pyrozhenko, L. (2005). Syhasnyi yrok. Interaktyvni tehnologii navhanny. [Modern lesson. Interactive Learning Technologies] Kiev, Ukrainu : ASK, 192. (in Ukrainian).
5. Freire, P. (2003). Pedagogy prugnoblenuh. [Pedagogy of the oppressed] Kiev, Ukrainu : University, 207. (in Ukrainian).
6. Verbuzkuy, A.A. (1991). Aktivnoy obyhenie v vushey hkole : kontekstnuy podhod : metod. posobie [Active learning in higher education: contextual hike] Moscow, Russia: "Higher school", 207 c. (in Russian).
7. Pometyn, O. (2007). Enzuklopediy interaktyvnogo navhanny. Kiev, Ukrainu : ASK, 144. (in Ukrainian).

РЕЗЮМЕ

Геннадий Гапоненко,
кандидат педагогических наук, Национальный
университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского
Наталья Гапоненко,
Подольский специальный учебно-реабилитационный
социально-экономический колледж
Сергей Гапоненко,
Каменец-Подольский национальный университет
имени И. Огиенко
Владимир Родиков,
кандидат педагогических наук
Центр разминирования Украины

Предпосылки и сущность интерактивного обучения

В статье рассмотрены общие требования Закона Украины об образовании. Определены принципы реализации построения образования в Украине, которые основываются на общечеловеческих ценностях, основных принципах организации образовательной деятельности в целом, традициях отечественной школы; учитывают главные задачи, которые ей необходимо решать на современном этапе.

Рассмотрен опыт известного американского профессора Эдгарда Дейла и бразильского педагога Пауло Фрейре и сделан вывод, что не только эти, но и другие ученые ведущих стран мира склоняются к мнению, что необходимо внедрять новые подходы, средства и на их основе новые педагогические технологии, которые вписывались в традиционную систему обучения и способствовали качественной подготовке специалистов.

Ключевые слова: интерактивное обучение; интерактивные приемы; способы интерактивного обучения, задачи интерактивного обучения.

SUMMARY

Hennadii Haponenko,
candidate of pedagogical sciences,
National defense university of Ukraine
named after Ivan Chernyakhovskiy
Nataliia Haponenko,
Podolsky special educational and rehabilitation
socio-economic college
Serhii Haponenko,
Kamenets-Podolsky National University named
after I. Ogienko;

Precautions and the interesting study

Introduction. *Education is the basis of the intellectual, spiritual, physical and cultural development of the individual, as well as its successful socialization, economic prosperity, the key to the social development, united by the common values and the state culture.*

Purpose. *Analysis of interactive learning, preconditions of its development, goals and its subject. Summarizing of the test results and survey on the importance of interactive learning.*

Methods. *Analysis, summarizing, synthesis and question testing of respondents.*

Results. *The article deals with the general requirements of the Education Law of Ukraine. There are defined the principles of the construction of Ukrainian education, based on universal values, the basic principles of organization of educational activities in general, traditions of the national school; takes into account the main tasks needed to be addressed at present.*

There has been studied the experience of the famous American professor Edgard Dale and Brazilian teacher Paulo Freire and it is concluded that not only these but also other scientists of the leading world countries and of Ukraine tend to develop and introduce the new approaches and means, and new pedagogical technologies based on that which would fit the traditional education system and promote the qualitative training of specialists.

The advantages of interactive learning and the main types of exercises it would be realized with and it comes clear that lectures and reading give the lowest percentage of assimilation of the new material. Above average learning outcomes can be achieved through the organization of discussions, round tables, practical actions, and the learning of others and immediate application give the highest result of learning the new knowledge.

The aim of interactive learning is revealed, and in our opinion it is developed to create the learning environment where the student will study the new knowledge and integrate it into achieved earlier knowledge and into his own competency of various science fields. This is the fundamental difference between the goals of interactive learning from the goals of the traditional education system.

Originality. *The article summarizes the survey materials and tests of academics on the need for interactive learning. The variants of its realization are offered.*

Conclusion. *In spite of the possibility of the free choice of forms, methods of classes conducting, development of innovation programs, etc., we consider to encourage the teachers to creative evolution and use all the available forms in their teaching practice, methods of classes conducting, its reasonable and creative combination, improvisation within the traditional education system. And those who master the new and unknown not to be a bystander in the class, actively and creatively involve to and be a participant-creator of the educational process.*

Key words: *interactive learning; interactive receptions; ways of interactive learning; interactive learning tasks.*